

CULTURA I ESPECTACLES

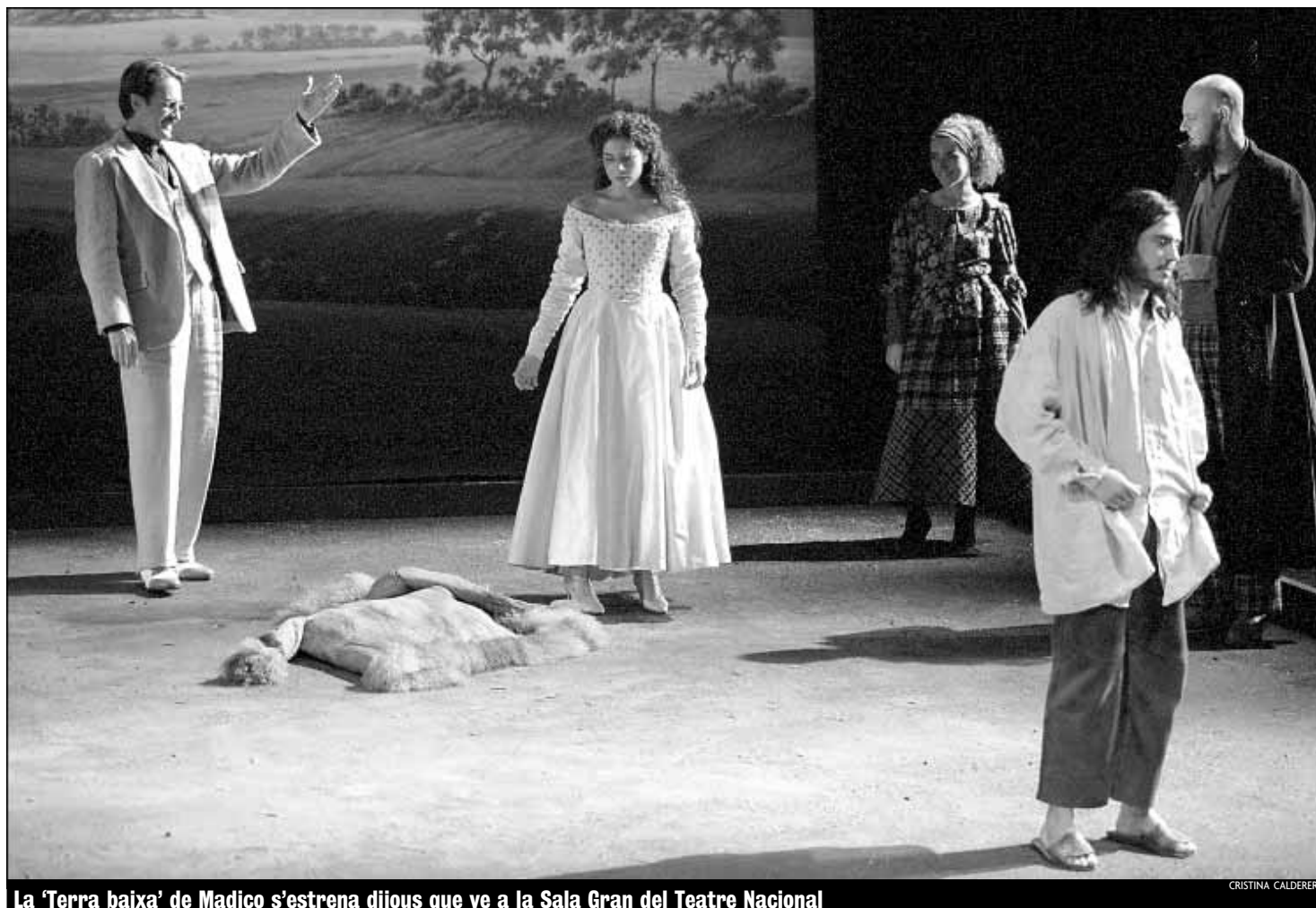
46 Assajos literaris
d'Enric Sòria49 Homenatge
a Gato Pérez

'Terra baixa', alta soledat

Ferran Madico dirigeix una crua versió del clàssic de Guimerà al TNC

Marta Monedero
BARCELONA

Cap text del teatre català contemporani s'ha representat tant com 'Terra baixa'. Què aporta, doncs, la versió que en fa Ferran Madico al Nacional? "Un enfocament que fuig del realisme i despulla l'obra dels tòpics".

La 'Terra baixa' de Madico s'estrena dijous que ve a la Sala Gran del Teatre Nacional

CRISTINA CALDERER

A Catalunya l'hem vista escenificada per Enric Borràs, Enric Majó o Lluís Homar. Amb aquests antecedents, es pot dir que *Terra baixa* és com el futbol. Tothom sap de què va. El clàssic amb majúscules. Ja fa deu anys de l'última versió, temps suficient perquè el Teatre Nacional ofereixi des de dijous que ve una nova aproximació que ha encarregat al director Ferran Madico (*Tots eren fills meus*, *Taurons*, *Molt soroll per no res*).

No és estrany que a l'hora d'enfrontar-s'hi, a Madico li agafin "tremolors". Per a ell la clau per superar la pressió és "ser agosarat", plantejar-se per què Àngel Guimerà la va escriure el 1895 i, a partir d'aquí, "esporgar les branques per deixar només el tronc de l'obra". Un tronc dur, que s'ha d'ensenyar "desarrelat de tòpics i fugint del realisme i el costumisme".

Julio Manrique és Manelic. "Un personatge que fa un gran viatge de coneixement, que entén que ha de desprendre's d'alguna cosa per construir la seva pròpia identitat", exposa l'actor. Marta Marco interpreta la indecisa i turmentada Marta, que es debat entre el desig per Sebastià (Ramon Madaula) i l'ideal de la nova maduïda que representa

Manelic. Anna Güell, el Doctor Soler, Carles Canut, Santi Ricart i Jacob Torres els acompanyen en el repartiment.

Tot i que la posada en escena és atemporal, Madico ha entès *Terra baixa* com "la metàfora del pas del segle XIX al XX", el pas del món rural al món urbà, "del clan a la industrialització". La gran por de finals del segle XIX "és la pèrdua de la identitat". Un concepte radicalment vigent a les portes del segle XXI marcat per la "globalització".

Guimerà explica la baixada als inferns de Manelic, de l'home pur. I és que "per créixer -recorda Madico- s'ha de matar: el pare com deia Freud, la innocència...". Els protagonistes són uns éssers escopits en una societat que no volen o no poden comprendre. Una societat que menysprea "l'estranger" i que propicia "la soledat".

La terra baixa "és bruta" i el mite de la terra alta avui ja no existeix com a espai físic, "la terra baixa li ha guanyat la partida". "La terra alta avui només és possible en la capacitat de tenir un imaginari". A

finals del XIX, en què "no hi havia ni Internet ni agències de viatges, potser sí que una persona de Barcelona podia trobar la seva terra alta al Pirineu; avui en dia ja no". La terra alta i la terra baixa han

deixat de ser metàfores físiques per ser anímiques. "Som de la terra baixa quan assumim la soledat de l'individu", ja que en el fons "tenim una gran capacitat per encaixar el dolor". Convivim amb ell.

Madico ho explica sense embuts: "Qui no té fòbies o no pren pastilles per dormir?" Per ell, l'única sortida per guarir les ferides "és l'amor". I si nó, sempre ens quedarà *Terra baixa*.

Primera estrena en castellà

► En una carta a María Guerrero, datada el febrer del 1895, Guimerà explica a l'actriu que encara no ha començat el drama per a la temporada següent, però que l'escriurà per a ella i que s'estrenarà primer a Madrid. El setembre d'aquell any li comunica que té la redacció de *Terra baixa* molt avançada i li exposa l'argument. Una obra que s'emmarca, juntament amb *Maria Rosa* i *La festa del blat*, en un teatre amb rerefons social que li servia per emmascarar i emmarcar reflexions sobre les complexes relacions i passions humanes. El 27 de novembre del 1896, *Terra baixa* s'estrena al Teatro Español de Madrid. L'obra, tot i alguns retrets de la crítica, va tenir un considerable èxit de públic.

L'estrena catalana es va demorar fins el 8 de febrer del 1987. La va presentar al Teatre Principal de Tortosa la companyia de Teodor Bonaplata. L'11 de febrer es va presentar a la societat La Granada de Gràcia i, al cap de tres

mesos, al Romea, amb Enric Borràs com a Manelic, "que va ser qui li va donar la volada fins a convertir l'obra en patrimoni de Catalunya", apunta el director del TNC, Domènec Reixach. *Terra baixa* serà portada a escena a Barcelona l'estiu d'aquell mateix any per la companyia d'Emilio Mario i tindrà, més tard, múltiples versions. Entre les més recents en sobresurten les de Josep Montanyès, Ricard Salvat i Fabià Puigserver.

La peça s'ha traduït a l'anglès, l'alemany, l'esperanto, el francès, el noruec, el jiddisch, el rus, el serbi, el sicilià... i s'ha representat amb assiduitat a l'estranger. Així mateix, va ser portada a l'òpera, entre d'altres intents per l'alemany Eugen d'Albert, amb el títol de *Tiefland*. Tampoc no han faltat les versions al cinema. Des de la de Fructuós Gelabert (1907) fins a la de l'alemanya Leni Riefenstahl, que va utilitzar presoners dels camps de concentració com a personatges secundaris.